

OBSAH

POUŽITÉ VELIČINY	9
POUŽITÉ SKRATKY	15
POUŽITÉ OZNAČENIA	16
ÚVOD	19
1 KONCEPČNÉ RIEŠENIE TRAKTOROV	21
1.1 KRÁTKA HISTÓRIA TRAKTOROV	21
1.2 ZÁKLADNÉ KONCEPČNÉ RIEŠENIE TRAKTORA	22
1.2.1 Jednonápravové traktory	22
1.2.2 Dvojnápravové kolesové traktory	23
1.2.2.1 Dvojnápravové traktory s pohonom zadnej nápravy	23
1.2.2.2 Dvojnápravové traktory s pohonom všetkých kolies	23
1.2.2.3 Kĺbové traktory so „zalamovacím“ riadením	24
1.2.2.4 Dvojnápravové kultivačné traktory	24
1.2.3 Pásové traktory	25
1.2.3.1 Pásové traktory s tuhými podvozkami	25
1.2.3.2 Polopásové traktory a kolesopásové traktory	25
1.2.4 Kĺbové pásové traktory	26
1.2.5 Trojnápravové traktory	26
2 MECHANIKA TRAKTORA	27
2.1 HLAVNÉ ROZMERY TRAKTORA	27
2.1.1 Vonkajšie rozmery traktora	27
2.1.2 Priemery kolesa	29
2.2 HMOTNOSŤ A ŤAŽISKO	30
2.3 URČENIE SÚRADNÍC ŤAŽISKA KOLESOVÉHO TRAKTORA	31
2.3.1 Sily a reakcie pôsobiace na stojaci kolesový traktor	31
2.3.2 Určenie pozdĺžnych súradníc ťažiska	32
2.3.3 Určenie polohy ťažiska v priečnom smere	32
2.3.4 Určenie výškovej súradnice ťažiska	33
2.3.4.1 Experimentálne riešenie	33
2.3.4.2 Výpočtové riešenie	34
2.4 URČENIE POLOHY ŤAŽISKA PÁSOVÉHO TRAKTORA	35
2.4.1 Pozdĺžne súradnice pásového traktora	35
2.4.2 Výšková súradnica pásového traktora	36
2.5 URČENIE ŤAŽISKA Z HMOTNOSTÍ JEDNOTLIVÝCH ČASŤÍ TRAKTORA	37
3 SILY A REAKCIE PÔSOBIACE NA KOLESOVÝ A PÁSOVÝ TRAKTOR	39
3.1 INTERAKCIE MEDZI KOLESOM A PODLOŽKOU	39
3.1.1 Valenie pružného kolesa po takmer plastickej podložke	39
3.1.2 Vyjadrenie sily odporu valenia	40
3.1.3 Súčiniteľ valivého odporu	41
3.2 KOLESÁ	43
3.2.1 Rozchod kolies traktora	44
3.2.1.1 Kolesá s možnosťou obojstrannej montáže	44
3.2.1.2 Kolesá s prestaviteľnou montážou ráfika	44
3.2.1.3 Náboj kolesa posuvný po hriadeľi nápravy	46
3.2.2 Traktorové pneumatiky	48
3.2.2.1 Označovanie traktorových pneumatík	50
3.2.2.2 Určenie správneho rozmeru pneumatík pre traktor 4K4	51

3.2.2.3	Požiadavky na poľnohospodárske pneumatiky	52
3.2.2.4	Regulácia tlaku v pneumatikách	53
3.2.2.5	Plnenie traktorových pneumatík vodou	54
3.2.2.6	Demontáž traktorových pneumatík	55
3.3	SILY A REAKCIE PÔSOBIACE NA PÁSOVÝ TRAKTOR	57
3.3.1	<i>Pásový traktor stojaci na rovine</i>	57
3.3.2	<i>Pohybujúci sa pásový traktor</i>	58
4	HNACIA SILA	59
4.1	PRENOS HNACEJ SILY	59
4.2	ZDROJ HNACEJ SILY – MOTOR TRAKTORA	61
4.2.1	<i>Pohon traktora elektromotorom</i>	61
4.2.2	<i>Spaľovacie motory</i>	62
4.3	EKOLOGICKÉ POŽIADAVKY NA SPAĽOVACIE MOTORY	63
4.3.1	<i>Horenie zmesi paliva a vzduchu vo vznietovom motore</i>	63
4.3.1.1	Dokonalé horenie paliva	63
4.3.1.2	Nedokonalé horenie paliva	63
4.3.2	<i>Emisie a emisné limity</i>	63
4.4	MOŽNOSTI ZNIŽOVANIA EMISÍ VO VÝFUKOVÝCH PLYNOCH	67
4.4.1	<i>Systémy na znižovanie emisií</i>	67
4.4.2	<i>Palivový systém</i>	68
4.4.2.1	Princíp činnosti a konštrukcia	69
4.4.3	<i>Eliminácia škodlivín vo výfukových plynoch</i>	71
4.4.3.1	Systém EGR	71
4.4.3.2	Systém SCR	73
4.4.3.3	Kombinácia systémov EGR a SCR	74
4.4.3.4	Porovnanie systému EGR a SCR	76
4.5	CHARAKTERISTIKY SPAĽOVACIEHO MOTORA	77
4.5.1	<i>Rozdelenie charakteristík</i>	77
4.5.2	<i>Prevýšenie krútiaceho momentu motora</i>	78
4.5.3	<i>Navýšenie výkonu motora</i>	80
4.6	VYBRANÉ SYSTÉMY ZLEPŠUJÚCE VLASTNOSTI TRAKTOROVÝCH MOTOROV	82
4.6.1	<i>Preplňovanie motora turbodúchadlom</i>	82
4.6.1.1	Turbodúchadlo	82
4.6.1.2	Turbodúchadlo s prepúšťacím ventilom a obtokom spalín	83
4.6.1.3	Turbodúchadlo s premenlivou geometriou lopatiek	83
4.6.1.4	Spojenie dvoch turbodúchadiel	84
4.6.1.5	Prínosy turbodúchadla pre charakteristiky traktorového motora	85
4.6.2	<i>Štvorventilová technika</i>	85
4.6.3	<i>Variabilné otáčky ventilátora chladičov</i>	86
4.6.3.1	Variátorový prevod pohonu ventilátora	87
4.6.4	<i>Lambda λ regulácia zloženia zmesi paliva a vzduchu</i>	89
4.6.4.1	Súčiniteľ prebytku vzduchu	89
4.6.5	<i>Katalytický konvertor výfukových plynov – katalyzátor</i>	89
4.6.5.1	Dvojcestný katalyzátor	90
4.6.5.2	Prevádzkové podmienky nevyhnutné na správnu činnosť katalyzátora	91
4.7	MERANIE PARAMETROV TRAKTOROVÝCH MOTOROV	92
4.7.1	<i>Význam merania parametrov motorov</i>	92
4.7.2	<i>Mobilné motorové brzdy</i>	93
4.7.3	<i>Parametre hodnotenia traktorových motorov a možnosti ich merania</i>	95

5	SILOVÉ RIEŠENIE A TECHNICKO-EXPLOATAČNÉ VYBAVENIE	
	TRAKTORA S NÁRADÍM.....	99
5.1	TRIOBODOVÝ ZÁVES TRAKTORA	101
5.1.1	<i>Konštrukcia trojbodového závesu .....</i>	101
5.1.2	<i>Kategórie trojbodových závesov .....</i>	103
5.2	HYDRAULICKÝ SYSTÉM TRAKTORA	104
5.2.1	<i>Traktorový hydrogenerátor.....</i>	105
5.2.1.1	Neregulačný hydrogenerátor	106
5.2.1.2	Regulačný hydrogenerátor.....	109
5.2.2	<i>Blok ventilov.....</i>	110
5.2.3	<i>Hydraulické obvody traktorov.....</i>	111
5.2.4	<i>Vonkajší hydraulický okruh traktora.....</i>	112
5.2.4.1	Rýchlo spojky.....	112
5.2.4.2	Systém Load Sensing	114
5.2.5	<i>Ovládanie trojbodového závesu .....</i>	118
5.2.5.1	Polohová regulácia	119
5.2.5.2	Silová regulácia	119
5.2.5.3	Zmiešaná regulácia.....	119
5.2.5.4	Regulácia na konštantný preklz.....	119
5.3	OVLÁDACIE PRVKY HYDRAULICKÉHO SYSTÉMU.....	120
5.3.1	<i>Ovládanie trojbodového závesu .....</i>	120
5.3.2	<i>Ovládanie vonkajších okruhov hydraulického systému.....</i>	122
5.3.2.1	Rozvádzačové funkcie.....	122
5.3.2.2	Nastavenie prietoku do vonkajších hydraulických okruhov	123
5.4	ÚDRŽBA A DIAGNOSTIKA HYDRAULICKÉHO SYSTÉMU	125
5.4.1	<i>Olejové náplne .....</i>	125
5.4.2	<i>Kontrola technického stavu.....</i>	125
5.4.2.1	Kontrola hydraulického systému cez vonkajší hydraulický okruh	127
5.4.2.2	Kontrola na špeciálnom skúšobnom zariadení	130
5.4.2.3	Kontrola trojbodového závesu traktora.....	131
5.5	TRAKTOR SO VŠETKÝMI KOLESAMI V ROVNAKEJ VÝŠKE	133
5.5.1	<i>Riešenie traktora so závesným strojom pomocou výpočtu .....</i>	133
5.5.2	<i>Sila odporu valenia .....</i>	134
5.5.3	<i>Ťahová sila.....</i>	134
5.5.4	<i>Moment odporu valenia .....</i>	134
5.5.5	<i>Dynamický prenos tiaže .....</i>	135
6	GRAFICKÉ RIEŠENIE ŤAHAJÚCEHO TRAKTORA	137
6.1	NESENÉ NÁRADIE	138
6.2	POLONESENÉ NÁRADIE	139
6.3	NÁVESNÉ NÁRADIE.....	140
6.4	PRIPOJENIE NÁRADIA K TRAKTORU.....	141
6.4.1	<i>EHR systémy traktorov.....</i>	141
6.4.2	<i>Zahĺbovanie náradia .....</i>	142
6.4.3	<i>Nadľahčovanie náradia.....</i>	143
6.5	TRAKTOR V BRÁZDE S KOLESAMI V NEROVNAKEJ VÝŠKE.....	144
7	TRAKTORY S POHONOM VŠETKÝCH KOLIES.....	145
7.1	PREKLZ KOLIES.....	145
7.1.1	<i>Vyjadrenie preklzu pomocou dráhy.....</i>	145

7.1.2	<i>Vyjadrenie preklzu pomocou otáčok kolies traktora</i>	145
7.1.2.1	<i>Vyjadrenie preklzu pomocou rýchlosti traktora</i>	146
7.2	SILOVÉ RIEŠENIE TRAKTORA 4K4	147
7.3	POROVNANIE ŤAHOVÝCH VLASTNOSTÍ TRAKTORA 4K4 A 4K2	149
7.3.1	<i>Porovnanie na základe podmienky riaditeľnosti</i>	149
7.3.2	<i>Porovnanie na základe konštrukčných parametrov traktora</i>	149
7.3.2.1	<i>Vyjadrenie ťahovej sily traktora 4K2</i>	150
7.3.2.2	<i>Porovnanie traktora 4K2 a 4K4</i>	151
8	PRÁCA TRAKTORA NA SVAHU	153
8.1	POZDĹŽNA STABILITA KOLESOVÝCH TRAKTOROV	154
8.1.1	<i>Ťahové vlastnosti traktora na spádnici</i>	155
8.2	PRÁCA TRAKTORA NA VRSTEVNICI – PRIEČNA STABILITA	157
8.2.1	<i>Zjednodušený výpočet</i>	157
8.2.2	<i>Reálny výpočet</i>	158
9	KONŠTRUKČNÉ RIEŠENIA PRENOSU HNACEJ SILY NA PREDNÉ KOLESÁ	161
9.1	POHON PREDNEJ NÁPRAVY TRAKTORA	161
9.1.1	<i>Prejazd traktora zákrutou</i>	163
9.2	DIFERENCIÁL	164
9.2.1	<i>Konštrukčné rozdelenie diferenciálov</i>	164
9.2.2	<i>Konštrukcia kužeľového diferenciálu</i>	164
10	HOSPODÁRNA A EKOLOGICKÁ PREVÁDZKA TRAKTOROV	169
10.1	UKAZOVATELE HOSPODÁRNOSTI TRAKTOROV	169
10.2	EFEKTÍVNE VYUŽITIE ŤAHOVEJ SILY TRAKTORA	171
10.2.1	<i>Ťahová účinnosť a čiastkové účinnosti</i>	172
10.3	VPLYV TECHNICKÉHO STAVU TRAKTORA A DENNEJ ÚDRŽBY NA SPOTREBU	174
10.3.1	<i>Technický stav traktora</i>	174
10.3.2	<i>Údržba traktora</i>	175
10.4	VPLYV VOĽBY NÁRADIA A PREVÁDZKY TRAKTORA NA SPOTREBU PALIVA	177
10.4.1	<i>Prevádzka traktora</i>	177
10.4.2	<i>Voľba náradia a spracovania pôdy</i>	178
11	ELEKTRICKÉ PRÍSLUŠENSTVO TRAKTOROV	179
11.1	ELEKTRICKÁ SÚSTAVA TRAKTORA	179
11.1.1	<i>Tavné poistky</i>	180
11.1.2	<i>Poistky midi a mega</i>	181
11.1.3	<i>Ističe</i>	181
11.1.4	<i>Poistkový box</i>	182
11.2	AKUMULÁTOR	183
11.2.1	<i>Konštrukcia akumulátora</i>	183
11.2.2	<i>Prevádzkové stavy akumulátora</i>	184
11.2.3	<i>Typy akumulátorov</i>	185
11.2.4	<i>Údržba akumulátora</i>	185
11.2.5	<i>Nabíjanie akumulátora počas prevádzky v traktore</i>	187
11.2.6	<i>Nabíjanie akumulátora mimo traktora</i>	187
11.2.6.1	<i>Požiadavky jednotlivých typov akumulátorov na nabíjanie</i>	188
11.2.7	<i>Štartovanie traktora štartovacími káblami</i>	188
11.2.8	<i>Príčiny poškodenia akumulátora</i>	189
11.3	TOČIVÉ ZDROJE ELEKTRICKEJ ENERGIE V TRAKTORE	190
11.3.1	<i>Dynamo</i>	190

11.3.2	<i>Alternátor</i>	191
11.3.3	<i>Prevádzka a údržba alternátorov</i>	194
11.4	<i>SPUŠŤAČ</i>	195
11.4.1	<i>Údržba spúšťača počas prevádzky</i>	196
11.5	<i>ELEKTRONICKÝ RIADIACI SYSTÉM TRAKTORA</i>	197
11.5.1	<i>Usporiadanie a tvoriace prvky elektronického riadiaceho systému</i>	197
11.5.1.1	<i>Snímače a čidlá požadovaných hodnôt</i>	197
11.5.1.2	<i>Akčné členy</i>	201
11.5.1.3	<i>Riadiaca jednotka</i>	201
11.5.2	<i>Zbernicový systém</i>	203
11.5.2.1	<i>Štruktúra dátovej zbernice</i>	204
11.5.2.2	<i>Význam dátovej komunikácie ISO BUS v poľnohospodárstve</i>	206
11.5.3	<i>Elektrické zásuvky v traktoroch</i>	208
POUŽITÁ LITERATÚRA		210
PRÍLOHA 1		216
PRÍLOHA 2		216

